

מכון ב. י. ולוסיל כהן לחקר דעת קהל

דעות בעם

גיליון מס' 20 אוגוסט 2023

שביעות רצון ושחיקה בקרב עובדי ועובדות מערכת הבריאות:
ישראל במבט השוואתי, סקר ה- ESS 2010 ו- 2022

[הוגש כנייר עמדה ליו"ר וות"ת]

סיגל אלון ואירית אדלר

שביעות רצון ושחיקה בקרב עובדי ועובדות מערכת הבריאות: ישראל במבט השוואתי, סקר ה- 2010 ESS ו- 2022

מערכות בריאות בעולם מתמודדות עם אתגרים רבים, בהם העלייה בתוחלת החיים, התפשטותן של מחלות כרוניות והצורך במתן מענה זמין ומהיר לאוכלוסייה בעלת צרכים רפואיים גדלים והולכים. אתגרים אלה הועצמו ועמדו במבחן בזמן מגיפה הקורונה בשנים 2020-2022. בישראל האתגר חמור שבעתים בגלל המחסור ברופאים ומאבק המתמחים על תנאי עבודתם. בנוסף, בימים אלה עומדת מערכת הבריאות בישראל בפני אתגר נוסף של התמודדות עם משמעות השינוי החוקתי משפטי אותו מקדמת הממשלה. אתגר זה הביא בכירים ובכירות במערכת הבריאות, כולל מנכ"ל משרד הבריאות, יו"ר ות"ת, סמנכ"לית שירותי בריאות כללית, דיקנית בית הספר לרפואה באוניברסיטה העברית, המשנה למנכ"ל שיבא ומנהלת מרכז שניידר לרפואת ילדים לקיים דיון חירום עם רופאים ורופאות לאור בחירה של רבים ורבות מהם לבחון רילוקשיין מחוץ לישראל. בין התגובות הרבות בדיון נשמעו גם תחושות שנגעו לעומס העבודה הרב במערכת הבריאות ולשחיקה של הצוות הרפואי כזרז נוסף לבחינת הרילוקשיין¹. כך, למשל, כתבה מתמחה בגינקולוגיה: "אתם באמת חושבים שהרפורמה זה מה שדוחק אותנו מהארץ? תנאי העבודה ההזויים שלנו - זו הסיבה שבגללה אני מחפשת מדינה לעבור אליה. הרפורמה זה רק הקש ששבר את גב הגמל, אבל הרצון לעזוב כבר קיים זמן רב, כי אי אפשר לשרוד בתנאי העבודה האלו. תפקחו את העיניים!". תגובה נוספת, שאמנם ביקשה שהרופאים והרופאות לא יעזבו, מאירה את הזרקור על העבודה השוחקת: "כי אחרי שתשרדו תורניות לא אנושיות שמסכנות אתכם ולא משאירות לכם חיי משפחה, תחיו ממשכורת רעב, תהיו חשופים לאלימות מצד מטופלים וגם ככה סתם ברחוב, יגיע הדובדבן שבקצפת וגוטליב תוכל להגיד לכם שגולנצ'יק יכול להחליף אתכם! אל תעזבו, מישהו צריך לסחוב את העגלה".

נייר עמדה זה בוחן את מידת שביעות הרצון ותחושת השחיקה בקרב עובדי ועובדות מקצועות הבריאות בישראל בין השנים 2010 ו- 2022 בהשוואה למדינות אירופה². הנתונים בהם נעשה שימוש הם נתוני הסקר החברתי האירופאי (ESS) של סבב 5 (2010) וסבב 10 (2022) שנאספו על-ידי מכון ב.י. כהן באוניברסיטת תל אביב המשמש כמתאם הישראלי בסקר³. חשוב לציין כי נתוני סבב 10 (2022) נאספו בכל המדינות המשתתפות במהלך מגפת הקורונה. בישראל הנתונים נאספו בין פברואר ליולי 2022, בין הגל החמישי והשישי של המגפה בישראל. עובדי ועובדות מערכת הבריאות הוגדרו כפרופסיונליים בתחום הבריאות⁴, טכנאים רפואיים ועובדי בריאות קהילתית.

https://www.themarker.com/news/health/2023-07-26/ty-article/.premium/00000189-9319-d00f-a7db-1b39b500b0000?utm_source=App_Share&utm_medium=iOS_Native

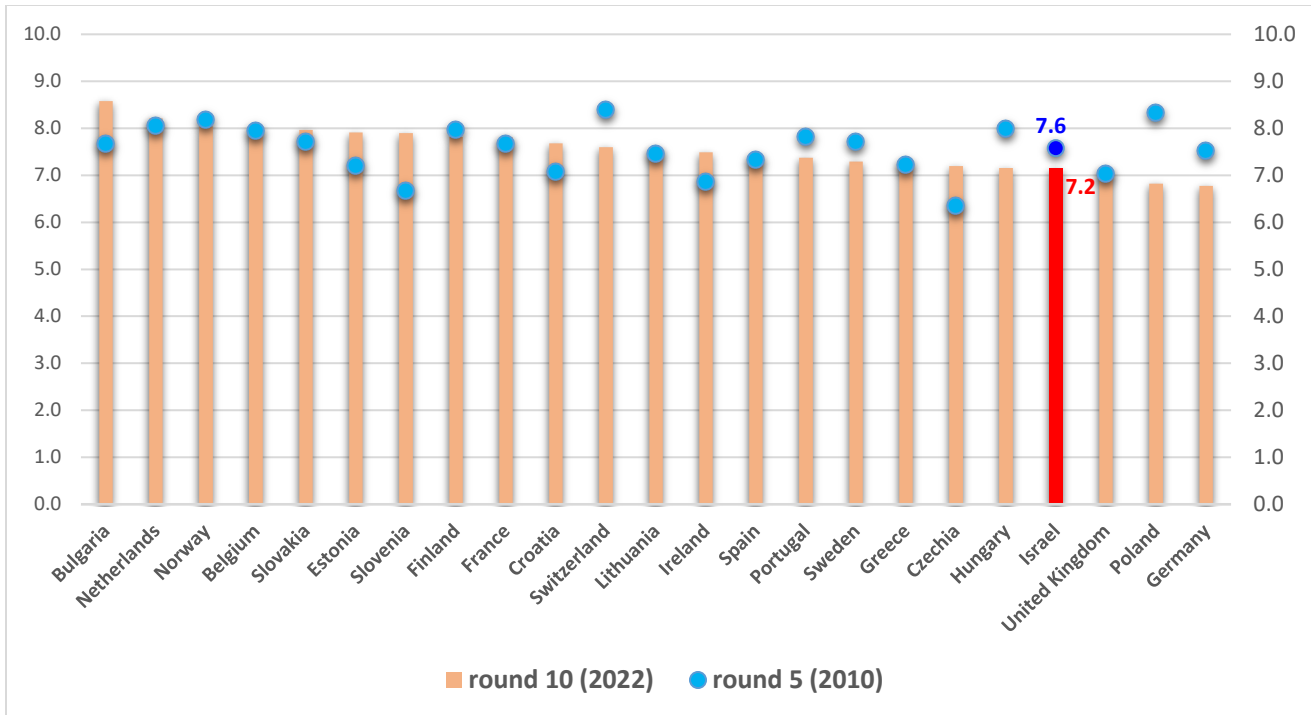
² הממצאים המוצגים משוקלים לגודל המדינה.

³ כחלק מהחלטת ות"ת, במימונה ובניהול משרד המדע, ישראל חברה בקונסורציום ERIC המנהל את סקר ה-ESS. מכון ב.י. כהן מבצע את עבודת השדה של הסקר ומשמש כמתאם הישראלי החל מהסבב הראשון ב-2022. סבב 5 שהתבצע בשנת 2010 כלל 2,294 משיבים ומשיבות (74% היענות) שענו בריאיון פנים-אל-פנים. סבב 10 שהתבצע בשנת 2022 כלל 1,308 משיבים ומשיבות (33% שענו על שאלון במילוי עצמי).

⁴ הוצאו מההגדרה וטרינרים ואופוטמטריסטים. בסבב 5 נכללים 30 משיבים ומשיבות (3.5%) ובסבב 10 נכללו 35 משיבים ומשיבות (4%).

תרשים 1 מציג את הציון הממוצע של מידת שביעות הרצון מהעבודה⁵ של עובדי ועובדות מערכת הבריאות במבט השוואתי. מנתוני התרשים ניתן לראות כי בישראל חלה ירידה במידת שביעות הרצון של עובדי ועובדות מערכת הבריאות מעבודתם בהשוואה בין 2010 ל- 2022. בשנת 2010 ציון שביעות הרצון הממוצע בישראל הוא 7.6, ציון הממוצע את ישראל במקום השישי במידת שביעות הרצון בהשוואה בין 23 המדינות. בשנת 2022 הציון הממוצע של שביעות הרצון בישראל הוא 7.2, ציון המציב את ישראל ב- 2022 במקום מאוד נמוך מבין המדינות (הרביעי מלמטה), רק מעל בריטניה בה ציון שביעות הרצון הממוצע עומד על 7.1 ומעל פולין וגרמניה בהן ציון שביעות הרצון עומד על 6.8).

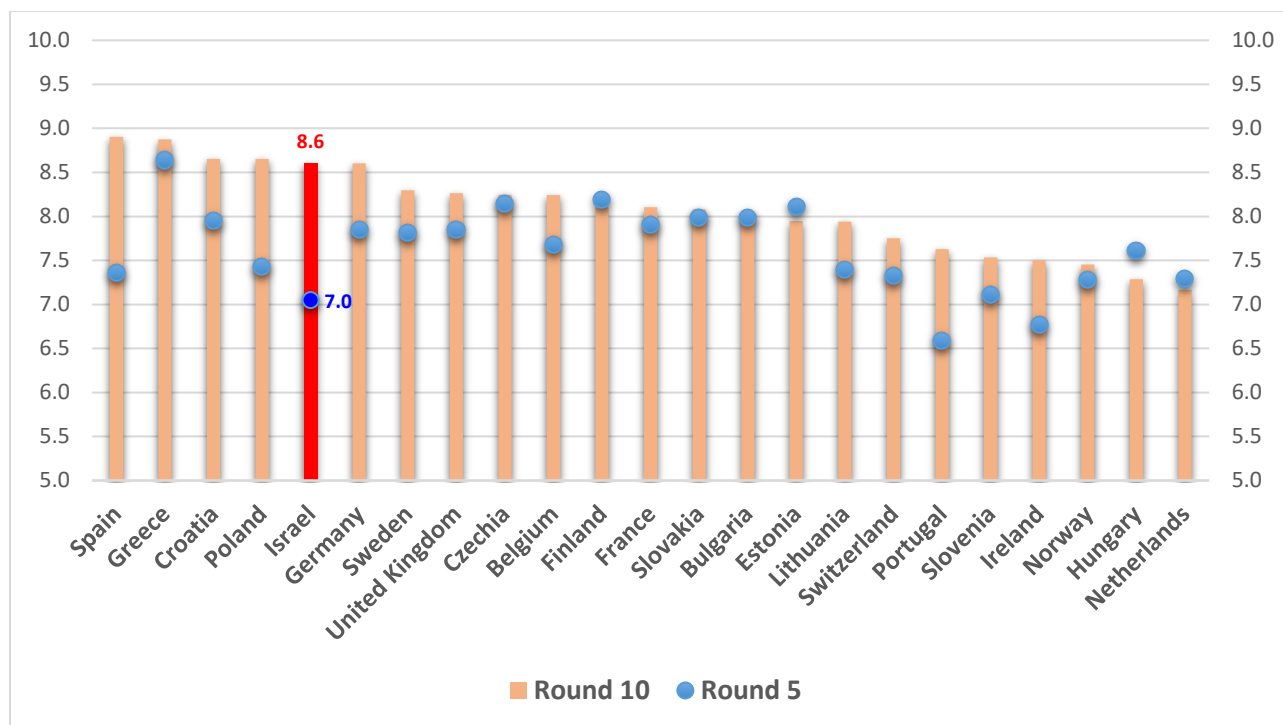
תרשים 1. ציון ממוצע של מידת שביעות הרצון מהעבודה, 2010 ו- 2022

⁵ התשובה לשאלה "עד כמה את/ה שבע/ת רצון מעבודתך העיקרית?" על סולם בין 0 ל- 10 בו 0 משמעו "כלל לא מרוצה" ו- 10 משמעו "מרוצה ביותר".

התרשים השני מצביע גם הוא על המצב הקשה בו נמצאים הצוותים הרפואיים בישראל. תרשים 2 מציג את מידת השחיקה של עובדי ועובדות מערכת הבריאות בראי השוואתי ומשקף תמונה עגומה בכל הנוגע לשחיקת⁶ הצוותים הרפואיים באירופה בכלל ובישראל באופן מיוחד. ניתן לראות כי, באופן טבעי, במרבית המדינות חלה עליה במידת השחיקה ב- 2022 (שלהי תקופת הקורונה) בהשוואה ל- 2010. עם זאת, בישראל חלה העלייה הגבוהה ביותר, מציון 7 במדד בשנת 2010 לציון של 8.6 בשנת 2022. זהו הציון השלישי הכי גבוה (נמוך רק מהציון הממוצע של ספרד ויוון, 8.9, והציון הממוצע של קרואטיה ופולין, 8.7), ציון הממקם את ישראל במקום החמישי הגבוה ביותר במידת השחיקה מבין 23 המדינות המשתתפות בסקר.

תרשים 2. ציון מדד שחיקה של עובדי ועובדות מערכת הבריאות, 2010 ו- 2022

6 מדד של סכום התשובות לשאלות הבאות: "באיזו תדירות את/ה מרגישה עייף/ה מידי אחרי העבודה מכדי ליהנות מהדברים שהיית רוצה לעשות בבית?"; "באיזו תדירות את/ה מוצאת/ת שהעבודה שלך מונעת ממך להקדיש לבן/בת הזוג או למשפחה את הזמן שהיית רוצה?" ו- "באיזו תדירות את/ה מרגישה/ה שלבן/בת הזוג או למשפחה שלך נמאס מהלחץ של העבודה שלך?" (1=אף פעם; 2= לעיתים רחוקות; 3= לפעמים; 4= לעיתים קרובות; 5= תמיד. המדד הינו סכום התשובות ונע בין 3 ל- 15)

לסיכום, נראה כי בעשור שחלף בין 2010 ו- 2022 העובדים והעובדות במקצועות הבריאות חווים ירידה במידת שביעות הרצון מהעבודה בישראל. על-אף שמגמה זו דומה לחלק מהמדינות באירופה (הונגריה, פולין, גרמניה, שבדיה, פורטוגל ושוויץ) הירידה בשביעות הרצון בישראל היא משמעותית יותר ומעמידה את ישראל במקום **נמוך** מאוד (הרביעי מלמטה) מבין 23 המדינות המשתתפות בסקר ביחס לשביעות רצון מן העבודה במערכת הבריאות. מגמה זו עולה בקנה אחד עם העלייה המשמעותית שחווים העובדים והעובדות במקצועות הבריאות בישראל בשחיקה מהעבודה. בכל המדינות (מלבד הולנד, הונגריה ואסטוניה) חוו העובדים והעובדות במקצועות הבריאות עליה במידת השחיקה בעבודה בין השנים 2010 ו- 2022, וככל הנראה ניתן לשייך עליה זו, במידה מסוימת, לעומס העבודה יוצא הדופן בתקופת מגפת הקורונה. עם זאת, **בישראל העלייה במידת השחיקה היא הגבוהה והחדה ביותר מבין המדינות**, דומה רק לספרד, ומעניק לישראל את הציון השלישי הכי גבוה בממדד השחיקה.